

การวิเคราะห์สุนทรียภาพและเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนาในจิตรกรรมบัวหลวง
ปิยฉัตร อุดมศรี

Aesthetic analysis and local lanna content in Bua Luang paintings

Piyachat Udomsri

คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Faculty of Fine Arts, Chiang Mai University

*Corresponding author. E-mail address: piyachat.ud@cmu.ac.th

received: November 1, 2023

revised: February 23, 2024

accepted: December 12, 2024

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์สุนทรียภาพและเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนาในจิตรกรรมบัวหลวง เป็นการวิจัยเชิงศึกษาศิลปะ ศิลปศึกษา อันเป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นการศึกษา การรวบรวม และการวิเคราะห์ผลงานทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ที่มีเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนา ในการประกวดผลงานจิตรกรรมบัวหลวง เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณค่าสุนทรียภาพเชิงรูปธรรม การวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้ศึกษาประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีการวิเคราะห์ของGene A. Mittler และทฤษฎีทัศนศิลป์ของศาสตราจารย์กิตติคุณกำจร สุนพงษ์ศรี เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ผลงานทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ผลการศึกษาพบว่า ผลงานของศิลปินทั้ง 19 ท่าน ในระหว่างทศวรรษที่ 1 ถึง ทศวรรษที่ 4 (พ.ศ. 2517 – 2563) ศิลปินนำเสนอแนวความคิดทางท้องถิ่นล้านนาที่เกี่ยวข้องกับ พระพุทธศาสนา การทำความดี การมีสมาธิ วิถีชีวิตชาวล้านนาในชนบท งานประเพณี การทอผ้า ความเชื่อ จิตรกรรมฝาผนัง ล้านนา สถาปัตยกรรมภายใน สถาปัตยกรรมล้านนา การทำบุญ อาชีพเกษตรกรรม ความสามัคคี ความศรัทธา นิทานพื้นบ้าน ล้านนา การสักขาลาย จิตรกรรมฝาผนังแบบภาคกลางกับงานจิตรกรรมฝาผนังแบบล้านนา เพลงกล่อมเด็ก สัตว์หิมพานต์ตามคติ ล้านนา พุทธประวัติ จิตรกรรมฝาผนังล้านนาผสมผสานกับนิทานสากล ส่วนผลการศึกษาสุนทรียภาพของทัศนธาตุวิเคราะห์ ออกเป็นรูปธรรมว่า ความสมดุล จังหวะ ทิศทาง ความกลมกลืน การเน้น สัดส่วน ความงามที่กล่าวมานั้นสามารถรับรู้ความรู้สึกผ่านทัศนธาตุ เรื่อง เส้น รูปร่างรูปทรง น้ำหนัก สี พื้นผิว บริเวณว่าง ที่นำเสนอจากเทคนิคสีฝุ่น สีอะคริลิก ทองคำเปลว และเทคนิคผสม ของศิลปิน แล้วนำเนื้อหาสาระผลการศึกษาเข้ามาเผยแพร่ในรูปแบบเอกสารทางวิชาการ ต่อครูอาจารย์ นักเรียน นิสิตนักศึกษา และผู้ที่สนใจต่อไป

คำสำคัญ: สุนทรียภาพ ทัศนธาตุ ทัศนศิลป์ ท้องถิ่นล้านนา จิตรกรรมบัวหลวง

ABSTRACT

Aesthetic Analysis and Local Lanna Content in Bua Luang Paintings is a qualitative research method that focuses on education, collecting, and analyzing visual arts (painting) with local Lanna content in the Bua Luang painting contest in order to obtain concrete aesthetic value. In this analysis, the researcher applied the principles of the analytical theory of Gene A. Mitler and Emeritus Professor Kamjorn Sunpongsri's theory of visual arts as a guideline for analyzing works in visual arts (painting). The results showed that the works of 19 artists during the 1st to the 4th decade (1974 – 2020) presents the local Lanna concepts related to Buddhism, doing good deeds, meditation, the way of life of the Lanna people, traditions, weaving, beliefs, Lanna murals interior architecture, Lanna architecture, doing merits, agricultural occupation, unity, faith, Lanna folk tales, tattooing, central region murals and Lanna murals, lullabies, Himmapan beasts according to Lanna traditions, Buddhist histories, and Lanna murals mixed with universal tales. As for the study of the aesthetics of visual elements, it is analyzed concretely that balance, rhythm, direction, harmony, emphasis, proportion, and

beauty that mentioned above can be perceived through visual elements of lines, shapes and forms, weights, colors, textures, and spaces presented from the artist's techniques of tempera paint, acrylic paint, gold leaf and mixed techniques, and then published the content of the analysis results in the form of academic documents to teachers, students, and those who are interested.

Keywords: Aesthetics, Visual Elements, Visual Arts, Bua Luang Paintings

บทนำ

สุนทรียภาพ (Aesthetic) คือ ความงาม ความรู้สึกถึงคุณค่าของสิ่งทั้งาม ล้วนเป็นเรื่องของมนุษย์ที่มีความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พอใจ ซึ่งเป็นลักษณะนามธรรมที่มีต่อธรรมชาติและงานศิลปะทุกสาขา ศาสตราจารย์พระยาอนุมานราชธน แปลเป็นภาษาไทยอธิบายถึงความหมายของสุนทรียภาพไว้ว่า “สุนทรียภาพ” กล่าวทางศิลปะ หมายถึง ความรู้สึกโดยธรรมชาติของคนเราทุกคน ซึ่งรู้จักค่าของวัตถุทั้งาม ซึ่งสอดคล้องกับศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ที่เขียนไว้ในหนังสือศิลปะสงเคราะห์ โดยกล่าวว่า “สุนทรียศาสตร์” คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยความมีสุนทรียภาพของธรรมชาติและงานศิลปะทุกสาขา (กำจร สุนพงษ์ศรี, 2556) สุนทรียภาพย่อมเป็นไปตามอุปนิสัย การอบรม และการศึกษาของบุคคลซึ่งเรียกรวมกันว่า “รส” (Test) ความรู้สึกของบุคคลซึ่งอาจจะเจริญงอกงามด้วยการฝึกฝน ในการอ่าน การฟัง การพินิจดูสิ่งทั้งาม เจริญใจ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเป็นสิ่งธรรมชาติหรือเป็นศิลปะ และเมื่อบุคคลที่มีความรู้สึกเจริญในเรื่องรู้สึกรู้ค่าของศิลปะ ประจักษ์ในทางศิลปกรรมอย่างดีเลิศแล้ว สามารถเข้าใจได้อย่างซาบซึ้งถึงความรู้สึกสะท้อนใจทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Emotion) เพราะฉะนั้น สุนทรียภาพในทางศิลปะจึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด

ทัศนธาตุ (Visual art elements) เป็นสื่อเฉพาะในการสร้างงานทัศนศิลป์เท่านั้น เป็นส่วนที่สามารถสัมผัสรับรู้ได้ด้วยการมองเห็น จุด เส้น รูปร่างรูปทรง สี พื้นผิว แสงและเงา ที่เป็นโครงสร้างของงานศิลปะทุกสาขา เพื่อนำมาซึ่งจุดมุ่งหมายและแนวทางการสร้างงานให้บรรลุถึงเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ตามเจตนารมณ์ โดยนำสุนทรียธาตุมาประกอบด้วย ศิลปะธาตุจึงมีลักษณะเป็นนามธรรมที่สำคัญให้มีสุนทรียภาพขึ้น คือ ผลงานเกิดความกลมกลืน ความเข้ากัน หรือความสอดคล้องกัน (Harmony) ให้มีจังหวะลีลาท่วงทำนอง (Rhythm) ที่แสดงออกของอารมณ์ความรู้สึก (Emotion) ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น สร้างความสมดุล (Balance) สร้างเอกภาพ (Unity) สร้างเอกลักษณ์ (Identity) สร้างจุดเด่นในงาน (Dominance) ฯลฯ เป็นต้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้เรียกว่า ศิลปะธาตุที่จำเป็นต่อผลสำเร็จในการสร้างสรรค์ผลงานทัศนศิลป์

(สุชาติ เกาทอง 2559) ได้กล่าวว่า ทัศนศิลป์ (Visual art) คือ ศิลปะที่มองเห็นได้ เป็นการรับรู้ทางการมองเห็น จากการเคลื่อนไหวของสิ่งต่าง ๆ ในธรรมชาติ (Natural movement) คือให้เกิดปรากฏการณ์ของรูปร่าง รูปทรงที่มีการเปลี่ยนร่างให้มองเห็นเป็นรูปและความหมายอะไรต่าง ๆ เป็นศาสตร์ทางการเห็นเช่น การเคลื่อนตัวของดินเหนียว สีน้ำมัน มาถ่ายทอดในกิริยาอาการจากการเคลื่อนที่ประทับใจนั้น ให้เป็นภาพเขียนระบายสี ด้วยวิธีการระบาย ป้ายลงบนผืนผ้า ก็จะเป็นที่มาของทัศนศิลป์สาขาจิตรกรรม ประติมากรรมและสาขาอื่น ๆ โดย (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539) ยังกล่าวถึง ธรรมชาติของทัศนศิลป์ ว่าเป็นวิชาการที่มีธรรมชาติของตัวเอง มีเนื้อหาสาระ การคิดและฝึกปฏิบัติที่เกี่ยวกับความงาม อารมณ์สะท้อนใจ ซึ่งศิลปะต้องแสดงออกจากความคิดที่เป็นนามธรรม ถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติงานผ่านวัสดุต่าง ๆ ไปสู่รูปธรรม และรวมไปถึงเนื้อหาสาระที่ศิลปะสัมพันธ์กับการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี ในสังคมมนุษย์อีกด้วย

“จิตรกรรมบัวหลวง” เป็นการจัดประกวดผลงานจิตรกรรมที่มีเกียรติและมีมาตรฐานสูงของมูลนิธิบัวหลวงซึ่งจัดตั้งขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ.2517 จนถึงปัจจุบันนับเป็นเวลา 4 ทศวรรษที่มีการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง โดยเล็งเห็นความสำคัญและเล็งเห็นการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยให้ยั่งยืน ตลอดจนการสนับสนุนศิลปินรุ่นใหม่จำนวนมากที่มีทักษะ มีแนวความคิด และมีความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานด้านจิตรกรรมเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพและมีคุณค่าเป็นที่ประจักษ์ต่อสาธารณชนตลอดระยะเวลาที่มูลนิธิบัวหลวงได้จัดการประกวด “จิตรกรรมบัวหลวง” ขึ้นมานับว่าเป็นสถาบันศิลป์ที่ได้รับการยอมรับจากวงการศิลปะที่ได้มาตรฐาน ศิลปินที่ได้รับรางวัลจากการประกวดนี้หลายท่านมีฝีมือเป็นที่ประจักษ์และมีความเจริญก้าวหน้าในสายอาชีพ ศิลปินบางท่านได้รับเกียรติสูงสุดในฐานะศิลปินแห่งชาติอีกด้วย จิตรกรรมบัวหลวงแบ่งประเภทการประกวดเป็น 3 ประเภท โดยเกี่ยวข้องกับการนำเสนอเนื้อหาสาระที่ดำรงภาพลักษณ์และเอกลักษณ์ความเป็นวัฒนธรรมประเพณีของประเทศไทย ทั้งแบบวัฒนธรรมประเพณีแบบโบราณและวัฒนธรรมประเพณีแบบสมัยนิยม ตลอดจนการสร้างสรรค์ที่แสดงออกอย่างอิสระเสรีร่วมสมัยอยู่บนพื้นฐานศิลปะสัมพันธ์กับวัฒนธรรมประเพณีของประเทศไทย

ศิลปะและวัฒนธรรมล้านนา ในการศึกษาครั้งนี้คือศึกษาผ่านผลงานการประกวดจิตรกรรมบัวหลวงที่มีเนื้อหาสาระเรื่องราวของงานศิลปกรรมรวมถึงงานสถาปัตยกรรมในอดีตที่ปรากฏในเขตภาคเหนือตอนบนหรือดินแดนล้านนา โดยจะมีความสัมพันธ์กับประวัติศาสตร์บ้านเมืองและประวัติความเป็นมาของพระพุทธศาสนาที่มั่งคั่งและเจริญรุ่งเรืองในเมืองสำคัญก่อนสมัยล้านนา เช่น เมืองหริภุญไชย รวมทั้งเมืองเชียงใหม่สมัยล้านนาเป็นศูนย์กลางของพระพุทธศาสนาในอนุภูมิภาคแถบนี้เนื่องด้วยผลงานทางศิลปะและสถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนามักเป็นถาวรวัตถุและสิ่งก่อสร้างที่มั่นคงแข็งแรง ดังนั้นจึงปรากฏร่องรอยอยู่เป็นอันมากกว่าสิ่งก่อสร้างประเภทเรือนอาศัยที่มีก่อสร้างจากวัสดุไม้ ดังนั้นศิลปะของภาคเหนือตอนบนและล้านนาจึงเกี่ยวเนื่องกับพระพุทธศาสนาเป็นส่วนใหญ่ เช่น เจดีย์ วิหาร พระพุทธรูป จิตรกรรมฝาผนัง ลวดลายประดับศาสนสถานทั้งงานปูนปั้นและงานลงรักปิดทองหรือลายคำ ตลอดจนเครื่องเคลือบดินเผา ด้วยเหตุนี้เรื่องราวของพุทธศิลปะจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเป็นร่องรอยบอกเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ของบ้านเมือง ช่วยให้เข้าใจถึงอัตลักษณ์และแบบแผนของศิลปะแบบท้องถิ่นล้านนาที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะทางสังคม ความคิด ความเชื่อของผู้คนในสังคมล้านนาแต่ละช่วงเวลา (สุรพล คำหรีดกุล, 2561)

ศิลปะนั้นจึงสัมพันธ์กับวัฒนธรรมในมิติความรู้สึกรู้จักคิด พฤติกรรม รวมถึงกิจกรรมของคนในสังคมทั้งส่วนตัวของผู้สร้างสรรค์และส่วนรวมของสังคม ฉะนั้นศิลปะจึงเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมโดยสมบูรณ์ ศิลปะเป็นกิจกรรมที่ปรากฏเป็นผลงาน ซึ่งผลงานศิลปะนั้น ๆ จะเหลืตกทอดเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์สืบไป ดังจะเห็นได้จากหลักฐานศิลปะในอดีต ได้กลายเป็นหลักฐานการค้นหาค้นหาข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นหลักฐานทางวัตถุที่บิดเบือนไม่ได้ เพราะศิลปวัตถุไม่ใช่คำบอกเล่าหรือคำบรรยายที่เป็นนามธรรม (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2539)

ด้วยเหตุนี้การศึกษาวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการศึกษาโดยรวบรวมองค์ความรู้จากการวิเคราะห์สุนทรียภาพของทัศนธาตุที่มีปรากฏในผลงานทัศนศิลป์ และองค์ความรู้จากเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนาในเวทีการประกวดจิตรกรรมบัวหลวงที่ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยให้ยั่งยืนโดยมีผลงานจิตรกรรมเป็นที่ประจักษ์ ผลที่ได้จากการศึกษาในครั้งนี้ จะนำไปบันทึกผลพร้อมกันนำเสนอในรูปแบบเอกสารทางวิชาการ ซึ่งเป็นการง่ายต่อบุคลากรนำไปใช้เพื่อเป็นสื่อหรือเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้พัฒนาครูอาจารย์ นักเรียน นิสิตนักศึกษา ตลอดจนผู้ที่สนใจ เพื่อสร้างโอกาสการเข้าถึงคุณค่าสุนทรียภาพของทัศนธาตุทางทัศนศิลป์ด้านจิตรกรรมที่มีเนื้อหาสาระมาจากศิลปวัฒนธรรมแบบล้านนาของภาคเหนือตอนบนในเวทีการประกวดจิตรกรรมบัวหลวง

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาและวิเคราะห์คุณค่าสุนทรียภาพของทัศนธาตุทางทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ในจิตรกรรมบัวหลวงที่มีเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนา

นิยามศัพท์เฉพาะ

จิตรกรรมบัวหลวง คือ เวทีการประกวดศิลปะระดับชาติ ก่อตั้งเมื่อปี.ศ.2517 จากแนวความคิดของคุณบุญชู โรจนเสถียร อดีตรองนายกรัฐมนตรี และอดีตรองกรรมการผู้จัดการใหญ่ของธนาคารในขณะนั้น ด้วยวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสนับสนุนให้เกิดความเจริญก้าวหน้าของศิลปวัฒนธรรมไทย ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมใหม่ในการสร้างสรรค์ผลงานคุณภาพอันเป็นการอนุรักษ์สืบสานมรดกไทยที่ทรงคุณค่า อีกทั้งเพื่อเชิดชูภาพลักษณ์ของธนาคาร ในฐานะสถาบันการเงินภาคเอกชนแห่งแรกที่มีความสำคัญและสนใจเรื่องศิลปวัฒนธรรมอย่างจริงจัง

ท้องถิ่นล้านนา คือ กลุ่มบ้านเมืองหรือแคว้นสำคัญที่มีดินแดนตั้งอยู่ในเขตภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยมีเรื่องราวในทางประวัติศาสตร์ มีร่องรอยหลักฐานโบราณวัตถุและโบราณสถาน ตลอดจนมรดกทางศิลปะและวัฒนธรรมที่มีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง

วิธีการศึกษาวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นศึกษาผลงานทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ที่เป็นเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนา โดยเจาะจงผลงานจิตรกรรมของศิลปินที่ได้รับรางวัลจิตรกรรมบัวหลวงในระหว่าง 4 ทศวรรษของการประกวดเวทีบัวหลวง ของมูลนิธิบัวหลวง เพื่อให้ได้มาซึ่งคุณค่าสุนทรียภาพเชิงรูปธรรมของผลงานสร้างสรรค์ ร่วมด้วยการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์อย่างมีกระบวนการ ในการวิเคราะห์ครั้งนี้ผู้ศึกษาประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีการวิเคราะห์ของจิน เอ.มิตเลอร์ (Gene A. Mittler) และทฤษฎีทัศนศิลป์ของศาสตราจารย์กิตติคุณกำจร สุนพงษ์ศรี เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม เพื่อทบทวนเนื้อหาที่เกี่ยวกับสุนทรียภาพ ทัศนธาตุ และ ทัศนศิลป์ รวมไปถึง ศึกษาเอกสาร งานวิจัย บทความที่เกี่ยวข้องกับสาระทางท้องถิ่นล้านนา อีกทั้งยังทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวกับแนวคิดศิลปวิจารณ์-ทัศนศิลป์วิจารณ์ และทบทวนศึกษา ศึกษาลงถึงผลงานสร้างสรรค์ของศิลปินในสุโขทัย นิทรรศการบัวหลวงที่เป็นแหล่งข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ และแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ศึกษาทำการออกแบบโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ โดยแบ่งการสัมภาษณ์เป็น 2 ข้อมูล คือ ข้อมูลประวัติส่วนตัวของศิลปิน และข้อมูลแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมที่มีเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนาของศิลปินที่ได้รับรางวัลบัวหลวงตลอดจนแนวความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในปัจจุบัน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ตรงตามวัตถุประสงค์ ตลอดจนนำข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง นำมาวิเคราะห์จำแนกแยกแยะ คัดเลือกเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยในครั้งนี้
3. การวิเคราะห์ผลงานสร้างสรรค์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์เนื้อหา (content) เป็นการวิเคราะห์เชิงตีความในแต่ละชิ้นงานจิตรกรรมที่มีเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนาของศิลปินที่ได้รับรางวัลจิตรกรรมบัวหลวง ทั้ง 3 ประเภท (จิตรกรรมไทยแบบประเพณี, จิตรกรรมไทยแนวประเพณี, จิตรกรรมร่วมสมัย) ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ทัศนธาตุ (visual element) และหลักการของทัศนศิลป์ (principles of art)

ผลการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “การวิเคราะห์สุนทรียภาพและเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนาในจิตรกรรมบัวหลวงสำหรับการศึกษา” แบ่งการวิเคราะห์ตามช่วงเวลา โดยแบ่งเป็น 4 ทศวรรษ ทั้งหมดจำนวน 38 ผลงานทัศนศิลป์ (จิตรกรรม) ทศวรรษที่ 1 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2517 – พ.ศ.2529 จำนวน 3 ผลงาน, ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2530 – พ.ศ. 2539 จำนวน 11 ผลงาน, ทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2540 – พ.ศ.2551 จำนวน 19 ผลงาน, ทศวรรษที่ 4 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2552 – พ.ศ.2563 จำนวน 5 ผลงาน

ผลการศึกษาพบว่า

ตาราง 1 ทศวรรษที่ 1 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2517 – พ.ศ.2529 ที่มีเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนา จำนวน 3 ผลงาน

 ภาพ 1 “ความสงบ 2” สีสัน 165 x 119 ซม. ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรสิทธิ์ เสาว์คง	 ภาพ 2 “เปิดโลกเข้าสู่ความสงบ” สีฝุ่น 217 x 147 ซม. ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรสิทธิ์ เสาว์คง	 ภาพ 3 “แสงแห่งธรรมที่พุทธองค์ทรงโปรดแก่สัตว์โลก” สีสัน 162 x 223 ซม. ที่มา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรสิทธิ์ เสาว์คง
--	---	---

ภาพ 1 ถึง ภาพ 3 ในภาพ 1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรสิทธิ์ เสาว์คง (สัมภาษณ์, 20 กันยายน 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ผลงาน “ความสงบ 2” ได้แนวความคิดมาจากบรรยากาศความสงบสุข ความสะอาด สมานจิตแน่วแน่ โดยถ่ายทอดจินตนาการจากโบสถ์ศิลปะแบบพม่าวัดบุพผารามจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งเป็นโบสถ์เก่าริมกำแพงวัด สะท้อนภาพจินตนาการบรรยากาศของโบสถ์ภายนอกที่ประกอบไปด้วย เหนือ ช่างคู่ หัวสิงห์ พญานาค ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของพญาคูขี้หอมที่ปกป้องคุ้มครองอยู่ตรงซุ้มประตูสิงห์ที่มีหงส์ล้านนาผสมผสานแบบพม่ายืนอยู่ด้านบน ส่วนแสงประทีปสร้างสรรค์ให้เห็นถึงบรรยากาศความสงบในวัดที่จินตนาการขึ้นมา เมื่อมองผลงานโดยรวมจะเห็นถึงความมหัศจรรย์ (fantastic) ส่วนภาพ 2 อาจารย์ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “เปิดโลกเข้าสู่ความสงบ” ได้แนวความคิดมาจากบรรยากาศความสงบสุข ความสะอาด สมานจิตแน่วแน่ โดยถ่ายทอดจินตนาการ

ผ่านรูปทรงของพระพุทธรูปปางเปิดโลก เทวดานั่ง สมาธิเพชร ตลอดจนรูปทรงของเหรา พญานาค จระเข้ สิงห์ และที่ขาดไม่ได้ คือ โคมห้อยแบบล้านนา พาน และกระถางธูปที่จัดอยู่ เป็นเครื่องอัฐบริวารทางล้านนา ซึ่งเป็นหุ่นนิ่งที่นำเสนอจินตนาการความมหัศจรรย์ และในส่วนภาพ 3 อาจารย์ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “แสงแห่งธรรมที่พุทธรองค์ทรงโปรดแก่สัตว์โลก” ได้แนวความคิดมาจาก แสงธรรม คือ การละทิ้งความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้จิตใจเบิกบาน ตัดกิเลสออกไป โดยถ่ายทอดความเป็นล้านนาตรงองค์ประกอบของภาพพระประธานพรที่ยืนตรงกลาง เหรา พญานาค ช้าง สิงห์ หงส์ แบบล้านนาผสมผสานพม่า ตลอดจน บาตร กาน้ำ น้ำตัน ที่เป็นเครื่องพุทธานุชาในล้านนา ส่วนแสงโคมประทีบหรือโคมยี่เป็งที่สว่างไสวเป็นส่วนสำคัญในภาพผลงาน ซึ่งเป็นตัวสร้างสรรค์บรรยากาศถึงแสงธรรมที่ทุกคนต้องสร้างบารมี จึงสอดคล้องกับชื่อของผลงานแสงแห่งธรรมที่พุทธรองค์ทรงโปรดแก่สัตว์โลก

ตาราง 2 ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2530 – พ.ศ.2539 ที่มีเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนา จำนวน 11 ผลงาน

 ภาพ 4 “แม่ฟ้าหลวง” สีอะคริลิก 100 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตต์ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 9	 ภาพ 5 “ปอยหลวงวิหาร” สีอะคริลิก 120 x 200 ซม. ที่มา : อาจารย์ทรงเดช ทิพย์ทอง	 ภาพ 6 “สรีคำ” สีอะคริลิก ทองคำเปลว 150 x 200 ซม. ที่มา : อาจารย์ทรงเดช ทิพย์ทอง
 ภาพ 7 “กลางสายฝน” สีอะคริลิก 150 x 240 ซม. ที่มา : สุจิตต์ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 91	 ภาพ 8 “ธารา समाวิ” สีอะคริลิก 130 x 160 ซม. ที่มา : สุจิตต์ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 92	 ภาพ 9 “ลิขิตสวรรค์” สีน้ำ 180 x 260 ซม. ที่มา : สุจิตต์ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 113
 ภาพ 10 “ปอยหลวง” สีฝุ่น 150 x 300 ซม. ที่มา : สุจิตต์ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 125	 ภาพ 11 “ปอยน้อย บวชลูกแก้ว” สีฝุ่น 150 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตต์ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 125	 ภาพ 12 “ไตรมาส” สีฝุ่น 150 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตต์ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 126

 ภาพ 13 “เตรียมงานบุญ” สีอะคริลิก 140 x 180 ซม. ที่มา : สุจิตร์ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 141	 ภาพ 14 “รูปลักษณ์ใหม่ของ สถาปัตยกรรม” สีอะคริลิก 144 x 174 ซม. ที่มา : สุจิตร์ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 299	
---	---	--

ภาพ 4 อาจารย์เกรียงไกร เมืองมูล (สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “แม่ฟ้าหลวง” ได้แนวความคิดจากวิถีชีวิต และอิทธิพลศิลปะของ อาจารย์ ไพโรจน์ ดาเกลี้ยง ซึ่งการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้รับ มีแรงบันดาลใจจากโครงการพระราชดำริการทอผ้าไหมของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ นำมาผสมผสานกับวิถีชีวิตถิ่นกำเนิดของศิลปินที่ได้พบเจอ ซึ่งวิถีชีวิตของชาวบ้านมีการใช้พื้นที่บริเวณใต้ถุนเป็นพื้นที่ในการทอผ้า เกี่ยวโยงถึงพระราชดำริของสมเด็จพระราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 และมีการใช้ใต้ถุนบ้านเก็บข้าวของเครื่องใช้ทางการเกษตรรวมถึงอุปกรณ์ใช้สอยภายในบ้าน ซึ่งอุปกรณ์เหล่านี้ใช้วัสดุจากธรรมชาติมาประดิษฐ์เครื่องมือใช้สอยในชีวิตประจำวัน ความเป็นท้องถิ่นล้านนาในผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้นำเสนอ ร่วมกับสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตจากถิ่นกำเนิดของศิลปินที่จังหวัดพะเยา ในรูปแบบวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวล้านนาผ่านจิตรกรรม จากวิธีการทอผ้าบริเวณใต้ถุนบ้านของชาวล้านนาและการแสดงออกผ่านบริบทของคนที่จักสานของใช้ นอกจากนี้ยังสื่อให้เห็นถึงวัฒนธรรมล้านนาผ่านข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น กระบุง หม้อน้ำ กระบวย ก็ทอผ้าเป็นต้น สุดท้ายศิลปินได้ใช้เทคนิคการใช้สีฝุ่นบนพื้นกระดาษสาตามแบบวิถีของชาวล้านนาโบราณมาสร้างสรรค์ส่งผลให้ผลงานมีกลิ่นอายของความเป็นล้านนาได้อย่างเต็มที่

ภาพ 5 และ ภาพ 6 ในภาพ 6 อาจารย์ทรงเดช ทิพย์ทอง (สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ปอยหลวงวิหาร” ได้แนวความคิดจากการค้นพบการใช้สัญลักษณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานหลังจากจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และลดทอนรูปทรงเหลือเพียงสิ่งปลูกสร้างสถาปัตยกรรม และสัญลักษณ์ต่าง ๆ ในผลงานประเพณี ปอยหลวง ศิลปินได้ใช้สัญลักษณ์และลดทอนตามแบบประเพณีล้านนา นำสัญลักษณ์สิ่งของในประเพณีปอยหลวง จัดวางองค์ประกอบ ซึ่งในเนื้อเรื่องของผลงานชิ้นนี้เป็น ปอยหลวงวิหาร ดังนั้นภาพของวิหารจึงเป็นจุดเด่นของภาพ และนำสัญลักษณ์ของ ตุง ต้นสลาก และเครื่องสักการบูชาทั้งหลายมาเป็นตัวแทนสัญลักษณ์ของเนื้อเรื่องเป็นจุดรองของงานจิตรกรรม ผลงานชิ้นนี้ศิลปินกล่าวว่ายังไม่มีการนำความรู้สึกและอารมณ์ ประกอบลงในผลงานมีเพียงแต่การใช้สี รูปทรงสัญลักษณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ในผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้นำสัญลักษณ์สิ่งของในประเพณีปอยหลวง สื่อให้เห็นความเป็นล้านนาเช่น กลุ่มเครื่องสักการบูชา ต้นสลาก วิหาร รวมถึงลักษณะลดทอนพรณพฤษาที่นิยมใช้ในจิตรกรรมและประติมากรรมของล้านนา และส่วนภาพ 6 ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ศรีคำ” ได้แนวความคิด เมื่อเริ่มเข้าศึกษาระดับปริญญาโทที่มหาวิทยาลัยศิลปากร ค้นพบวิธีการสื่อความหมายรูปภาพผ่านอารมณ์ ความรู้สึก และนำเนื้อเรื่องของภาพเป็นจุดรอง เกิดเป็นภาพต้นศรีคำซึ่งเป็นต้นไม้ในความเชื่อของชาวไทลื้อชาติพันธุ์ดั้งเดิมของศิลปิน ชาวยองเชื่อว่า เมืองยองมีต้นโพธิ์คำ ซึ่งต้นไม้นี้เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวไทลื้อนับถือบูชาอย่างมากเนื่องจากว่าเป็นต้นโพธิ์ที่พระอรหันต์จากเมืองยอง นำกิ่งไม้ต้นศรีมหาโพธิ์ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ปลูกไว้บริเวณเมืองยองในสิบสองปันนาซึ่งเป็นถิ่นดั้งเดิมของชาวไทลื้อที่อพยพมายังล้านนาในสมัยของพระเจ้ากาวิละ ดังยุคที่เรียกว่า เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง ดังนั้นศิลปินจึงได้สร้างสรรค์แบบต้นศรีคำขึ้นจากจินตนาการของศิลปินขึ้นมา แล้วนำองค์ประกอบรองต่าง ๆ ประกอบด้วยต้นศรีคำที่เป็นจุดเด่นของภาพจิตรกรรม สิ่งหลักในผลงานชิ้นนี้ที่ศิลปินต้องแสดงออกมาเพียงเพื่อให้ผู้ชมเกิดความซาบซึ้งและปิติในผลงานจิตรกรรม ความเป็นท้องถิ่นล้านนาในผลงานชิ้นนี้ศิลปินกล่าวว่ายังไม่ปรากฏความเป็นท้องถิ่นล้านนาแต่ด้วยเนื้อเรื่องซึ่งเกี่ยวข้องกับความเชื่อชาติพันธุ์ชาวไทลื้อ ซึ่งเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่อยู่คู่กับสังคมล้านนาอย่างยาวนานจึงจัดได้ว่าภาพศรีคำของผลงานชิ้นนี้แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลล้านนา ปรากฏอยู่บนภาพจิตรกรรม

ภาพ 7 และภาพ 8 ในภาพ 7 ผู้ช่วยศาสตราจารย์เนติกร ชินโย (สัมภาษณ์, 11 กันยายน 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “กลางสายฝน” ได้แนวความคิดต่อยอดจากผลงานศิลปินพจน์ในระดับปริญญาตรี มีหัวข้อเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมภายในภาคกลาง มาจากความสนใจต่อสถาปัตยกรรมในยุคสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งสะท้อนถึงกลิ่นอายบรรยากาศความเก่า มีเรื่องราวตาม

กาลเวลา ส่งผลให้ศิลปินมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเป็นรูปแบบสถาปัตยกรรมภายใน ความเป็นท้องถิ่น ล้วนมาในผลงานจิตรกรรมชิ้นนี้ศิลปินได้แสดงออกโดยนำจิตรกรรมจากฝาผนังวัดภูมินทร์ ซึ่งภาพส่วนใหญ่เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการเกี่ยวพาราสีมาเป็นจุดเด่นภายในงานจิตรกรรม สร้างสรรค์โดยนำเอกลักษณ์ของจิตรกรรมแบบล้านนา นำเสนอเป็นรูปแบบของศิลปินที่มีโครงภาพแบบภาคกลาง ซึ่งรายละเอียดเครื่องหน้ารวมถึงเครื่องแต่งกายมีความเป็นแบบล้านนา ที่มาของเรื่องราวในจิตรกรรมชิ้นนี้มาจากเรื่องราวช่วงวัยหนุ่มสาวของศิลปินซึ่งได้พบรัก โดยนำเรื่องราวเมื่อตอนฝนตกแสดงออกเป็นภาพผู้ชายกางร่มให้ผู้หญิง ส่อให้เห็น ความเมตตา เอื้ออาทรให้แก่กัน ศิลปินจึงนำแง่มุมการเกี่ยวพาราสีของจิตรกรรมทางล้านนา ภาพกระซิบรักบันลือโลกจากวัดภูมินทร์มาสร้างสรรค์ในผลงานจิตรกรรม และส่วนภาพ 8 ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ธารา สมาริ” ได้แนวความคิดจากช่วงเวลาศึกษาระดับปริญญาโท ได้ดูหนังเรื่องหนึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับสงครามทหารนาซีที่มีการช่วยเหลือเชลยศึกซึ่งเป็นชาวยิวด้วยความเห็นใจ ศิลปินจึงได้เกิดความรู้สึกสะเทือนอารมณ์ในเนื้อหาเรื่องราว มีความรู้สึกต้องการช่วยเหลือบางสิ่งไม่ว่าจะเป็นคนหรือสัตว์ ศิลปินได้ตั้งปณิธานในการปล่อยปลา 500 ตัวโดยซื้อจากร้านขายปลาทุกวัน จึงเกิดเป็นภาพคนปล่อยปลา ชื่อในผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้ชื่อ สมาริ มีความหมายเกี่ยวกับแสงเรืองรอง แสงเงิน แสงทอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับ ความดีงามตรงกับ ความหมายของผลงานจิตรกรรมชิ้นนี้ ความเป็นท้องถิ่นล้านนาศิลปินได้นำรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังวัดทางภาคเหนือตอนบนนำเสนอเพราะต้องการค้นหาความแตกต่างจากภาคกลางโดยค้นหาจิตรกรรมที่ยังไม่มีผู้คนนำมาสร้างสรรค์ ซึ่งจิตรกรรมฝาผนังส่วนใหญ่เป็นแบบพื้นบ้าน และมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ผลงานชิ้นนี้จึงมีกลิ่นอายจากจิตรกรรมฝาผนังล้านนาจากลักษณะของเครื่องหน้า การแต่งกายและมีรูปแบบผสมความเป็นภาคกลางของศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงาน

ภาพ 9 อาจารย์ประสงค์ ลือเมือง (สัมภาษณ์, 24 กันยายน 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ลิขิตสวรรค์” ได้แนวความคิดจากวิถีชีวิตชาวบ้านดั้งเดิม และถิ่นที่อยู่เมื่อ 30 ปีก่อนในจังหวัดลำพูนซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิมของตน โดยชีวิตของชาวบ้านเป็นวิถีชีวิตเรียบง่าย ในทุกวันชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นชาวสวน ชาวนา โดยเนื้อหาที่นำเสนอเป็นเรื่องราวชีวิตรอบตัวของศิลปิน ซึ่งผลงานชิ้นนี้มาจากความรู้สึกของผู้สร้างสรรค์ต่อความสุขของชีวิตที่เรียบง่าย โดยไม่ยุ่งเกี่ยวกับทางโลกภายนอกเป็นลิขิตสวรรค์แสดงให้เห็นถึงความเป็นท้องถิ่นล้านนาอย่างชัดเจน ในผลงานจิตรกรรมมีอักษรภาษาไทยที่มีรูปแบบในการเขียนลักษณะคล้ายคลึงกับอักษรล้านนาเป็นการเขียนจดบันทึกวันเวลาของผู้คนในภาพจิตรกรรม

ภาพ 10 ถึง ภาพ 12 อาจารย์พรชัย ใจมา (สัมภาษณ์, 2 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ปอยหลวง” ได้แนวความคิดจากความทรงจำของศิลปินตั้งแต่วัยเด็กโดยผู้สร้างสรรค์ไม่ได้มีการถ่ายรูปหรือค้นคว้า เนื่องจากรายละเอียดเหล่านี้ล้วนอยู่ในความทรงจำ เมื่อได้เริ่มเรียนทางด้านศิลปะไทย เรียนรู้ทักษะทางรูปแบบ เทคนิค การถ่ายทอดแบบศิลปะไทยส่งผลให้ผลงานของศิลปินสามารถ ถ่ายทอดความทรงจำ ประเพณีวัฒนธรรมรวมถึงวิถีชีวิตที่อยู่รอบตัวได้อย่างสมจริง โดยในผลงานชิ้นนี้แสดงให้เห็นความเป็นท้องถิ่นล้านนา จากงานปอยหลวง เป็นงานประเพณีที่สำคัญของทางล้านนามีการจัดเพื่อเฉลิมฉลอง การสร้างศาสนสถานเสร็จเป็นประเพณีที่ชาวล้านนาเข้ามาช่วยเหลือกัน ส่งผลให้เห็นความสามัคคีและมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้คนในท้องถิ่นแสดงความเป็นล้านนาอย่างชัดเจน ในส่วนภาพ 11 ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ปอยหน้อย” ได้แนวความคิดจากวัฒนธรรมการบวชนเณรของเด็กชายชาวล้านนาเพื่อการศึกษาเรียนรู้เป็นประเพณีวัฒนธรรมส่วนหนึ่งในชีวิตของศิลปินเมื่อวัยเด็ก ส่งผลให้เด็กชายในล้านนารวมถึงศิลปินส่วนใหญ่มีการคลุกคลี กับเรื่องราวประเพณีปอยหน้อย ในผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้นำเสนอภาพให้เห็นถึงวิถีชีวิตวัฒนธรรมการบวชนเณรของทางล้านนา โดยแสดงภาพพ่อแม่แต่งตัวให้กับลูกแก้ว ชีมาเพื่อลาญาติไปวัดเพื่อบวชนาค และอุปสมบทเป็นเณร จิตรกรรมศิลปินไม่ได้เน้นความถูกต้องแต่เป็นการสื่อสารจากความทรงจำว่ามีความงามเช่นไร แสดงให้เห็นถึงองค์ประกอบศิลป์ เส้น สี เห็นถึงความสบายของวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชาวล้านนา นำเสนอเป็นชบวนแห่ลูกแก้วเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงความเคลื่อนไหว ความสุขของผู้คน ซึ่งในปัจจุบันประเพณีนี้เริ่มเลือนหาย เนื่องจากคนในปัจจุบันสามารถเข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนได้ไม่จำเป็นต้องบวชเพื่อศึกษาเล่าเรียนดังในอดีต และส่วนภาพ 12 ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ไตรมาส” ได้แนวความคิดจากวิถีชีวิตประเพณีวัฒนธรรมในความทรงจำของศิลปิน ซึ่งในช่วงการสร้างผลงานเริ่มเข้าสู่ช่วงเข้าพรรษา เป็นเทศกาลประเพณีที่ชาวล้านนาเริ่มมีการเข้าวัด ฟังเทศน์จากเณรที่บวชเพื่อศึกษา เรียนรู้ และเมื่อชาวล้านนาเริ่มเข้าสู่วิสาขามิคารอนวัดในวันพระเพื่อทำวัตรเย็น และเป็นช่วงที่ชาวนากลุ่มคนวัยทำงานเริ่มปลูกข้าวซึ่งแสดงให้เห็นวิถีชีวิตตามแบบของชาวล้านนา ผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้นำเสนอรูปแบบเครื่องแต่งกายมีความหลากหลาย แสดงให้เห็นค่านิยมการแต่งกายของคนในช่วงยุคนั้นที่ร่วมสมัย หญิงสาวชาวล้านนาผ้าซิ่นที่มีลวดลายแตกต่างกัน เช่น ผ้าซิ่นตีนจกเป็นต้น ผสมผสานกับบุคคลที่มีการแต่งกายทันสมัยโดยนุ่งกางเกงยีนส์ตามแบบสมัยนิยม

ภาพ 13 อาจารย์พิสิษฐ์ ไชยล้อม (สัมภาษณ์, 12 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “เตรียมงานบุญ” ได้แนวความคิดจากความผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวล้านนาจากถิ่นกำเนิดเดิมของศิลปินที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งผู้สร้างสรรค์เติบโตพร้อมกับวิถีชีวิตในชนบทมีความผูกพันกับทุ่งนา และไร่สวนโดยชาวบ้านส่วนใหญ่มีอาชีพเป็นเกษตรกร ประเพณีในท้องถิ่นจึงเป็นจุดเริ่มต้นของผลงานชิ้นนี้ ศิลปินได้นำเสนอภาพจิตรกรรม เรื่องราวของวิถีชีวิต ประเพณีงานบุญซึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสามัคคีกันของคนในชุมชนที่เข้ามาช่วยเหลือกันในการจัดงานบุญทุกงานแสดงให้เห็นถึงความศรัทธาของผู้คนในวัฒนธรรมล้านนาต่อพระพุทธศาสนา ก่อให้ศิลปินเกิดความประทับใจถ่ายทอดเป็นผลงานจิตรกรรมไทยประเพณี

ภาพ 14 อาจารย์เอกรินทร์ เชื้องลาว (สัมภาษณ์, 1 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “รูปลักษณะใหม่ของสถาปัตยกรรม” ได้แนวความคิดจาก ความเชื่อในเรื่องของการทำความดี ความคิดในเรื่องอุดมคติ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ซ่อนเร้นอยู่ในวัตถุ เช่น วิหาร งานประติมากรรมทางศาสนา ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถปฏิเสธได้ แต่มาจากความศรัทธาต่อความเชื่อของผู้คนในวัฒนธรรม ส่งผลให้ศิลปินถ่ายทอดสถาปัตยกรรมให้มีความเร้นลับ มีสิ่งตีงามปกป้องรักษาศาสนสถาน และกลุ่มประติมากรรมวัตถุโบราณ ศิลปินจึงนำลักษณะรูปทรงสถาปัตยกรรม ลวดลายแบบล้านนาเป็นสื่อในผลงานจิตรกรรม แสดงให้เห็นถึงความเป็นท้องถิ่นล้านนาอย่างชัดเจน ซึ่งในปัจจุบันความเชื่อเหล่านี้เริ่มลดเลือนไปตามกาลเวลา

ตาราง 3 ทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2540 – พ.ศ.2551 ที่มีเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนา จำนวน 9 ผลงาน

 ภาพ 15 “ปี่ใหม่หมู่เฮา” สีอะคริลิก 150 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 13	 ภาพ 16 “ศรัทธา” สีอะคริลิก 150 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 14	 ภาพ 17 “จินตนาการจากวิถีชีวิตและคติพื้นบ้านล้านนา 1” สีอะคริลิก 130 x 170 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 41
 ภาพ 18 “วัดไหล่หินแก้วช้างยืน” สีอะคริลิก 125 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 42	 ภาพ 19 “โลหะปราสาทล้านนา” สีอะคริลิก 150 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 79	 ภาพ 20 “ทางแห่งพลังศรัทธา หมายเลข 1” สีอะคริลิก ทองคำเปลว 130 x 170 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 80
 ภาพ 21 “ช้างเอราวัณ” สีอะคริลิก 150 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 99	 ภาพ 22 “พระโมคคัลลาน์ปราบพญานาคันนโศปนนท์” สีอะคริลิก 150 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 100	 ภาพ 23 “พุทธภูมิ” สีอะคริลิก 150 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 101

ภาพ 15 และ ภาพ 16 ในภาพ 15 อาจารย์เกรียงไกร เมืองมูล (สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ปีใหม่หมู่เฮา” ได้แนวความคิด โดยศิลปินได้รับแรงบันดาลใจมาจากงานวันลอยกระทงในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีคนจำนวนมาก แตกต่างจากชีวิตในบ้านเกิดของศิลปิน ผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้รับแรงบันดาลใจ และอิทธิพลจากศิลปินหลายคนที่ยุ่สร้างสรรคขึ้น ชอบ โดยศิลปินได้ศึกษารูปแบบศิลปะจากหนังสือของ อาจารย์ชวลิต นิยมเสมอ เป็นแนวทางของงานศิลปะ นอกจากนี้ศิลปินยังนำวิธีการแบบศิลปินตะวันตก อย่าง เลนาร์โด ดา วินชี มาประยุกต์สร้างสรรค์แบบตะวันตกที่สอดแทรกด้วยกลิ่นอายอย่าง ตะวันออก ในผลงานของศิลปิน ใช้สีเขียว และสีส้มเป็นคู่สีหลักในการคุมโทนบรรยากาศในผลงานซึ่งได้รับแบบ จากผลงาน โมนาริซา จัดวางมุมมองแบบเปอร์สเปคทีฟตามแบบยุคสมัย เรนซอง นอกจากนี้ในผลงานยังสอดแทรกแนวคิด วาปีชาปี ที่ให้ความหมายกับความไม่สมบูรณ์ ตรงกับเทคนิควิธีการตัดเส้นรวมถึงรูปแบบของผลงานที่มีความเป็นพื้นบ้านตามแบบที่ศิลปินได้นำเสนอ ซึ่งทุกจุดการแต้มสีล้วนเต็มไปด้วยจิตวิญญาณที่มาจากภายในของศิลปิน ความเป็นพื้นบ้านล้านนา ในผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้นำเสนอความเป็นล้านนาผ่านทางบริบท กิจกรรมของผู้คน รวมถึงสถาปัตยกรรมและประเพณีต่าง ๆ ซึ่งในผลงานได้แสดงออกถึง วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ของชาวล้านนาได้อย่างชัดเจนสื่อให้เห็นถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของชาวล้านนาผ่านทางเครื่องแต่งกาย และส่วนภาพ 16 ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ผลงาน “ศรัทธา” ศิลปินได้แนวความคิดจาก แรงศรัทธา ของศิลปินที่มีต่อ งานศิลปะซึ่งชีวิตในวัยเด็กของศิลปิน พบเจอกับอุปสรรค และความลำบากจาก ต้นทุนที่ไม่ได้มีเทียบเท่ากับผู้อื่น ชีวิตในวัยเด็กนี้มีความขาดปัจจัยในการเลี้ยงชีพ มีเพียงปากกาหมึกเพื่อใช้ในการฝึกฝน สร้างสรรค์ผลงานศิลปะ จากคำสอนของบิดา ซึ่งได้กล่าวไว้เพียงว่า “อย่าได้เป็นที่ 1 เป็นเพียงที่ 2 และ 3 พอประมาณตน หากเคร่งขรึมเกินไป งานจะแข็งจะกร่อย และขาดจิตวิญญาณ ถ้าเราเต็มที่ปลดปล่อยมันลงไปไม่เกี่ยวกับรางวัลมันจะแสดงออกมาเอง เรียกว่า “ความศรัทธา” แสดงให้เห็นว่าคำกล่าวของบิดาได้เป็นสิ่งที่ชี้นำให้ศิลปินมีความศรัทธาและสร้างสรรค์งานชิ้นนี้ขึ้น ความเป็นพื้นบ้านล้านนา ในผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้นำเสนอให้เห็นถึงวิถีชีวิต ประเพณีตามแบบล้านนาได้อย่างชัดเจน ผ่านทางรูปแบบสถาปัตยกรรม การแต่งกายการดำเนินชีวิตของผู้คนในภาพ รวมถึงข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ เช่น ขบวนเสด็จพระพุทธรูป กลองหนัง และตุ่ง เป็นต้น

ภาพ 17 อาจารย์ทงศักดิ์ ปากหวาน (สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “จินตนาการจากวิถีชีวิต และคติพื้นบ้านล้านนา” ได้แนวความคิดจากเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับศิลปิน ในเรื่องความรัก ความผูกพัน ที่ศิลปินได้ซึมซับรับรู้ถึงวิถีชีวิต และคติความเชื่อ เรื่องราวส่วนใหญ่ในผลงานมีความเกี่ยวข้องกับคตินิยม ศาสนา ซึ่งศิลปินได้เลือกคตินิยมพื้นบ้าน วิถีชีวิตและนารูปทรงของจิตรกรรมล้านนาเป็นสื่อในการแสดงออก อารมณ์ ความรู้สึกของศิลปินผ่านผลงาน ผลงานชิ้นนี้ใช้ตำนานพื้นบ้านเรื่อง “เวียงหนองล่อง” ในการนำเสนอซึ่งตำนานนี้ใช้เป็นกุศโลบายให้ผู้คน ปฏิบัติตามรากฐานศีลธรรม ศิลปินได้มีการนำเรื่องราวดั้งเดิมมาตีความใหม่ โดยผู้สร้างสรรค์แทนปลาไหลเผือกเป็นตัวแทนของความดีงาม เมื่อชาวบ้านจับปลาไหลเผือกกินแทนถึงการทำลายความดีงามส่งผลให้เกิดสิ่งร้าย ซึ่งคือเหตุการณ์น้ำท่วมที่เกิดขึ้นในตำนานเป็นการลงโทษชาวบ้านที่ทำลายความดีงาม ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ในผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้แสดงออกทั้งจากแนวความคิด และรูปแบบที่นำเสนอผ่านจิตรกรรม ซึ่งได้นำคตินิยม ความเชื่อ ตำนานพื้นบ้านนำเสนอ ลงบนผลงานรูปแบบรูปทรงได้นำมาจากจิตรกรรมล้านนา รวมถึงได้แบบจิตรกรรมฝาผนังของกรุงเทพมหานครเล็กน้อย

ภาพ 18 อาจารย์ทรงเดช ทิพย์ทอง (สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “วัดไหล่หินแก้วช้างยืน” ได้แนวความคิด โดยศิลปินได้นำรูปแบบวัดไหล่หินแก้วช้างยืนมาดัดทอน แสดงให้เห็นถึง ความสมถะ และเรียบง่ายลงในผลงาน ซึ่งความเรียบง่ายที่ศิลปินได้แสดงออกตั้งแต่รูปแบบสถาปัตยกรรม สี และองค์ประกอบสามารถสื่อให้เห็นถึงความเป็นล้านนาได้มากที่สุดจากแง่มุม ความเรียบง่าย อ่อนน้อมถ่อมตน สง่างาม ไม่มีความอลังการใด ๆ สามารถบรรยายอารมณ์ความเป็นพื้นถิ่นได้อย่างชัดเจนส่งผลให้ผลงานชิ้นนี้ได้รับรางวัลอันดับที่ 1 ในการแข่งขันจิตรกรรมบัวหลวง ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ในผลงานชิ้นนี้ศิลปินได้แสดงออกผ่านรูปแบบสัญลักษณ์ของสถาปัตยกรรม ที่มีการสื่อถึงเรื่อง วัดไหล่หินแก้วช้างยืนเป็นวัดหนึ่งในล้านนา และมีการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกที่เรียบง่าย สงบ ซึ่งเป็นอารมณ์แฝงที่ศิลปินต้องการสื่อให้เห็นถึงความเป็นล้านนา

ภาพ 19 และภาพ 20 ในภาพ 19 อาจารย์พรมมา อินยาศรี (สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “โลหะปราสาทล้านนา” ได้แนวความคิด จากการศึกษาในวิชาสถาปัตยกรรมของล้านนาเมื่อครั้งเป็นนักศึกษา ทั้งในด้านรูปแบบและโครงสร้างของสถาปัตยกรรม รวมทั้งวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณีความเป็นล้านนาโดยเน้นไปที่รูปแบบงานศิลปะของไทยใหญ่ ล้านช้าง ลีปสองปันนา และเชียงตุง ซึ่งรูปแบบของงานศิลปะเหล่านี้ยังคงสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน ความงามของปราสาทในแต่ละสกุลช่างนั้นมีความงามที่แตกต่างกัน ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้นำรูปแบบความงามของปราสาทในแต่ละสกุลมาสร้างสรรค์ใหม่ในแบบเฉพาะของตัวเอง ให้มีความอลังการยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ ความมีกำลังทรัพย์ของผู้สร้างปราสาท เกิดเป็นความงามรูปแบบใหม่บนพื้นฐานของความเป็นล้านนาทั้งโครงสร้างศิลปะและประเพณี และส่วนภาพ 20 ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ทางแห่งพลังศรัทธา หมายเลข 1” ได้แนวความคิดมาจากวัดพระธาตุลำปางหลวง ความเป็นอุดมคติ

ของตัวศิลปินเองที่ต้องการสร้างสรรค์ผลงานใหม่เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา หากคนเราไม่มีกำลังมากพอ ไม่มีความศรัทธามากพอ ก็จะไม่สามารถสร้างสรรค์สิ่งที่ยิ่งใหญ่ได้ ซึ่งศิลปินต้องการที่จะสร้างสรรค์ให้มีความยิ่งใหญ่ มีความอลังการ จึงมีความคิดที่จะสร้างสรรค์ศาสนวัตถุไว้บนที่สูง แสดงให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ ความมีกำลัง และความศรัทธาของศิลปิน ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้ใช้คติการสร้างอาคาร วัดหรือสถูป เพื่อเป็นพุทธบูชา ซึ่งคนโบราณมักจะสร้างไว้บนที่สูง เช่น บนภูเขา บนเนินสูง เป็นต้น ด้วยความเชื่อที่ว่า ยิ่งสร้างไว้บนที่สูงและยิ่งใหญ่ ย่อมแสดงถึงความมีกำลังอย่างแรงกล้าและความศรัทธาที่มีต่อพุทธศาสนาของชาวล้านนา

ภาพ 21 ถึง ภาพ 23 ในภาพ 21 อาจารย์ลิขิต นิสิตนาการ (สัมภาษณ์, 8 พฤศจิกายน 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ช้างเอราวัณ” ได้แนวความคิดจากการสักขาลายของชาวล้านนา ในการสักลาย มักจะใช้การมองจากบริเวณว่างของลาย หากมองลายจากการย้อนแสงก็จะเห็นลายในลักษณะทึบแสง ประกอบกับการศึกษาจากวัดโหล่หิน ทั้งลวดลายจากสถาปัตยกรรม และจากหนังสือไตรภูมิ ป่าหิมพานต์ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์ รวมทั้งงานจิตรกรรมฝาผนังต่าง ๆ นำมารวมกันสร้างสรรค์เป็นผลงานขึ้น โดยเน้นไปที่รูปแบบของการสักขาลาย โดยช้างเอราวัณนั้น ศิลปินได้แรงบันดาลใจจากการเขียนช้างเอราวัณอย่างโบราณที่มี 33 เศียร รวมกับความคิดถึงพลังอันยิ่งใหญ่ของช้างแสดงถึงการสะสมบุญบารมีที่ยิ่งใหญ่ ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้นำความรู้สึกรู้สึกจากการมองลายสักผ่านการย้อนแสงมาใส่ในผลงาน ประกอบกับคติการสร้างป่าหิมพานต์ไว้โดยรอบพระพุทธรูปในล้านนา รวมทั้งการใช้ลวดลายของล้านนา เช่น ลายผักกูด เป็นต้น นำมารวมกันไว้ในผลงาน ในส่วนภาพ 22 ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “พระโมคคัลลานะปราบพญานาคันโทปันนั” ได้แนวความคิดจากพุทธประวัติ เมื่อครั้งพระพุทธเจ้าเสด็จไปยังดาวดึงส์ แล้วเกิดฝนตกไล่หัวพญานาคันโทปันนั ทำให้เกิดมัจฉาภิสุทธิ พระโมคคัลลานะจึงอาสาไปปราบ แสดงถึงการสร้างความดีเพื่อขจัดความไม่ดีภายในจิตใจ โดยใช้รูปแบบของเขียนงานแนวประเพณีไทย ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้แนวความคิดจากการสักขาลายของชาวล้านนา ในการสักลาย มักจะใช้การมองจากบริเวณว่างของลาย หากมองลายจากการย้อนแสงก็จะเห็นลายในลักษณะทึบแสง จึงได้นำความรู้สึกรู้สึกจากการมองลายสักผ่านการย้อนแสงมาใส่ในผลงาน รวมทั้งการใช้ลวดลายของล้านนา เช่น ลายผักกูด เป็นต้น นำมารวมกันไว้ในผลงาน และส่วนภาพ 23 ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ผลงาน “พุทธภูมิ” ได้แนวความคิดจากไตรภูมิ ได้แก่ โลกสวรรค์ โลกมนุษย์ และนรก นำมารวมกันเป็นพุทธภูมิเพียงหนึ่งเดียว แสดงถึงการทำความดีของมนุษย์ หากทำความดีไว้มากก็ได้ขึ้นสวรรค์ หากทำความชั่วมากก็ตกนรก ประกอบกับการนำผลงานขึ้นก่อนหน้ามาต่อยอดขึ้น โดยใช้แนวคิดพื้นฐานเดิม ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้แนวความคิดจากการสักขาลายของชาวล้านนา ในการสักลาย มักจะใช้การมองจากบริเวณว่างของลาย หากมองลายจากการย้อนแสงก็จะเห็นลายในลักษณะทึบแสง จึงได้นำความรู้สึกรู้สึกจากการมองลายสักผ่านการย้อนแสงมาใส่ในผลงาน รวมทั้งการใช้ลวดลายของล้านนา เช่น ลายผักกูด เป็นต้น นำมารวมกันไว้ในผลงาน

ตาราง 4 ทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2540 – พ.ศ.2551 ที่มีเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนา จำนวน 6 ผลงาน

 ภาพ 24 “พระพุทธเจ้าเปิดโลก” สื่อผสม 200 x 120 ซม. ที่มา : สุจิตร์ทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 103	 ภาพ 25 “อุ่น อิม” สื่อครีติก 150 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตร์ทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 121	 ภาพ 26 “ล่องสะพายจาวเวียงละกอน” สื่อผสม 150 x 182 ซม. ที่มา : สุจิตร์ทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 144
--	---	--

 ภาพ 27 “เสด็จจากสวรรค์ขึ้นดาวดึงส์” สีอะคริลิก 165 x 125 ซม. ที่มา : สุธิบัตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 151	 ภาพ 28 “มารผจญ” สีอะคริลิก 130 x 163 ซม. ที่มา : สุธิบัตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 152	 ภาพ 29 “ธิดาพญามาร หมายเลข 1” สีอะคริลิก 145 x 160 ซม. ที่มา : สุธิบัตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 153
--	--	--

ภาพ 24 รองศาสตราจารย์ปิกร มาแก้ว (สัมภาษณ์, 2 ธันวาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “พระพุทธเจ้าเปิดโลก” ได้แนวความคิดจากการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนามาตีความใหม่ มาสร้างสรรค์เป็นผลงาน ภายใต้แนวคิด ประเพณี และความเชื่อของล้านนา โดยศิลปินมีความสนใจในพุทธประวัติและหลักธรรมในรูปแบบของล้านนา ประกอบกับวัสดุในท้องถิ่น เช่น กระจกเงากล้วย ผ้าฝ้าย เป็นต้น รวมทั้งการใช้เทคนิคสื่อผสมต่าง ๆ นำมาสร้างสรรค์ผลงาน ความเป็นท้องถิ่นล้านนา นอกจากศิลปินจะใช้หลักธรรม พุทธประวัติของล้านนาแล้วศิลปินยังใช้รูปทรงของพระพุทธเจ้าเปิดโลก ซึ่งเป็นพระพุทธรูปไม้แกะของล้านนา สื่อถึงความสงบ ความเรียบง่าย และรูปทรงงานศิลปะพื้นบ้านของล้านนามาสร้างสรรค์

ภาพ 25 อาจารย์ธัญพิสิษฐ์ แสนจันทร์ (สัมภาษณ์, 29 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “อุ่น อิ่ม” ได้แนวความคิดจากความปิติยินดีจากผลสำเร็จของชาวนาที่ทำนามาตลอดปีเพื่อจะนำข้าวมาเก็บไว้ในยุ้งฉาง สื่อถึงความอบอุ่นและความอิ่มเอมใจของชาวนาที่ข้าวเก็บไว้ในยุ้ง แสดงถึงวิถีชีวิตระหว่างชาวนาและชาวนานับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ศิลปินได้ถ่ายทอดความปิติยินดี ความสุข ความอิ่มเอมใจ ของชาวนาออกมาในผลงาน นอกจากนี้ยังเพื่อเป็นการสืบสาน อนุรักษ์เพื่อคนรุ่นหลังได้เห็นถึงความสำคัญ และวิถีชีวิตของคนโบราณ และเพื่อไม่ให้สูญหายไปตามกาลเวลา ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้ใช้รูปแบบของยุ้งข้าว (หลองข้าว) ล้านนาอย่างโบราณ เป็นจุดเด่นของงาน แสดงถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวนาในล้านนาที่ทำนา เกี่ยวข้าว สีและเก็บข้าวไว้ในยุ้ง สื่อถึงความสุข ความอุดมสมบูรณ์ของล้านนา

ภาพ 26 อาจารย์สุทิน ปัญญาแดง (สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ล่องสะเปาจาวเวียงละกอน” ได้แนวความคิดจากการถ่ายทอดเรื่องราวบรรยากาศของงานประเพณีท้องถิ่นที่ศิลปินได้สัมผัสตั้งแต่เด็ก ขบวนแห่สะเปา นกยูงที่ประกอบจากวัสดุธรรมชาติ ศิลปินได้สร้างสรรค์บรรยากาศจำลองขึ้นมาในแบบศิลปินเอง โดยได้แรงบันดาลใจจากวัดพระธาตุลำปางหลวง ซึ่งศิลปินใช้รูปแบบของงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณีแสดงบรรยากาศโดยรวมของงาน ทั้งโคมลอยบนท้องฟ้า ซึ่งตัดแปลงจากของจริงให้มีเอกลักษณ์ของตนเอง ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้ใช้ประเพณีแห่สะเปาซึ่งเป็นประเพณีของล้านนาในการเล่าเรื่อง รวมทั้งการลอยโคม รูปแบบของสถาปัตยกรรม ลวดลายต่าง ๆ ที่สื่อออกมาในผลงานล้วนแล้วแต่มีความเป็นล้านนาทั้งสิ้น

ภาพ 27 ถึงภาพ 29 ในภาพ 27 อาจารย์สุรินทร์ ตาตะนะ (สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “เสด็จจากสวรรค์ขึ้นดาวดึงส์” ได้แนวความคิดจากการผสมผสานจิตรกรรมฝาผนังแบบภาคกลางกับงานจิตรกรรมของล้านนา ผลงานนี้ศิลปินได้แรงบันดาลใจจากภาพปริศนาธรรมของขรัวอินโข่ง โครงสร้างของงานจึงมีลักษณะของดอกบัวบานที่มีลักษณะการบานจากโคลนตมจากบริเวณช่วงชั้นของนรก จึงเกิดอารมณ์ 2 ส่วนคือ ความปิติของช่วงชั้นสวรรค์ และความดำมืดของช่วงชั้นนรก ในส่วนของโทนสีศิลปินได้แนวความคิดมาจากการคิดของศิลปินว่า ธรรมะไม่มีที่ของกาลเวลาจึงใช้โทนสีเทาเป็นโทนสีหลัก ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้ผสมผสานจิตรกรรมฝาผนังแบบภาคกลางกับงานจิตรกรรมของล้านนา ผลงานจึงมีรูปแบบของงานประเพณีอย่างภาคกลาง แต่ยังคงกลิ่นไอของความเป็นล้านนาในผลงาน ส่วนภาพ 28 ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “มารผจญ” ได้แนวความคิดจากการผสมผสานจิตรกรรมฝาผนังแบบภาคกลางกับงานจิตรกรรมของล้านนา ผลงานนี้ศิลปินได้แรงบันดาลใจจากภาพปริศนาธรรมของขรัวอินโข่ง โครงสร้างของงานจึงมีลักษณะของดอกบัวบาน ในส่วนของโทนสีศิลปินได้แนวความคิดมาจากการที่ธรรมะไม่มีกาลเวลาจึงใช้โทนสีเทาเป็นโทนสีหลัก ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้ผสมผสานจิตรกรรมฝาผนังแบบภาคกลางกับงานจิตรกรรมของล้านนา ผลงานจึงมีรูปแบบของงานประเพณีอย่างภาคกลาง แต่ยังคงกลิ่นไอของความเป็นล้านนาในผลงาน และในภาพ 29 ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “ธิดาพญามาร หมายเลข 1” ได้แนวความคิดจากการที่ศิลปินได้สัมผัสผิวที่เหี่ยวย่นของยายจึงเกิดอารมณ์สะท้อนใจในเรื่อง สังขาร ส่งผลให้เกิดแรงบันดาลใจจากพุทธประวัติตอนธิดาพญามารจากสมุทข่อย

ที่แสดงภาพเป็นหญิงสาวมาลงใจพระพุทธรูปเจ้าทิศทางฝั่งซ้ายแล้วเปลี่ยนร่างกายเป็นหญิงชราในทิศทางฝั่งขวาทำให้เห็นถึงความไม่จริงแท้ของสังขาล โดยงานจิตรกรรมศิลปินได้รูปทรงมาจากเขย่าลูกเต๋าในการเล่นไฮโลงานศพ สื่อถึงความไม่เที่ยงจากลูกเต๋า ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้ดัดแปลงจิตรกรรมฝาผนังแบบภาคกลางกับงานจิตรกรรมของล้านนา ผลงานจึงมีรูปแบบของงานประเพณีอย่างภาคกลาง แต่ยังคงกลิ่นไอของความเป็นล้านนาในผลงาน

ตาราง 5 ทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2540 – พ.ศ.2551 ที่มีเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนา จำนวน 4 ผลงาน

 ภาพ 30 “รูปลักษณะแห่งศรัทธา” สือะคริลิค ทองคำเปลว 130 x 190 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 155	 ภาพ 31 “สิ่งจูงใจ” สือะคริลิค ทองคำเปลว 150 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 177	 ภาพ 32 “สงบ สะอาด สว่าง” สือะคริลิค 130 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 178	 ภาพ 33 “สงบ” สือะคริลิค 105 x 200 ซม. ที่มา : สุจิตตรทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง หน้า 179
--	--	---	--

ภาพ 30 อาจารย์สุวรรณ ละม่อม (สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “รูปลักษณะแห่งศรัทธา” ได้แนวความคิดจากงานที่ต่อยอดจากงานสมัยเรียนของศิลปิน โดยใช้รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของล้านนา จากการที่ศิลปินซึมซับมาตั้งแต่เด็กจากครอบครัวที่เป็นช่างหัตถศิลป์ รวมทั้งสภาพแวดล้อมของศิลปิน ผลงานชิ้นนี้เกิดจากการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับช่างของศิลปิน ประกอบกับศิลปินต้องการนำเสนอถึงความเจริญรุ่งเรือง ความภูมิใจของศิลปิน ประกอบด้วย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อันเป็นความศรัทธาของศิลปิน รวมทั้งความศรัทธาในพุทธศาสนา โบราณสถานต่าง ๆ ของล้านนา การใช้รูปตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 6 รอบของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร แทนสถาบันกษัตริย์อันเป็นความภูมิใจของศิลปิน การทับซ้อนของสถาปัตยกรรม ทศนียภาพภูเขา แสดงพื้นที่ที่อยู่ของศิลปิน ความมั่นคง ความรุ่งเรืองดังขุนเขาที่มีความมั่นคง ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินใช้รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของล้านนาในการนำเสนอผลงาน รวมทั้งการใช้รูปแบบของศาสนาสถาน โบราณสถานต่าง ๆ ของล้านนา แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของงานช่างล้านนา

ภาพ 31 ถึง ภาพ 33 ในภาพ 31 อาจารย์อานันท์ ราชวังอินทร์ (สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “สิ่งจูงใจ” ได้แนวความคิดจากความผูกพันระหว่างแม่กับลูก การกล่อมลูกให้นอนโดยใช้เพลงกล่อมเด็ก โดยศิลปินใช้ชื่อเพลงกล่อมเด็ก สร้างสรรค์ผลงานโดยให้บรรยากาศที่มีความเคลื่อนไหว สะอาด นุ่มนวล เพื่อฝันในผลงาน ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้แนวคิดเพลงกล่อมเด็กของล้านนา สิ่งจูงใจ ในภาษาล้านนาแปลว่า เล่นชิงช้า แสดงถึงความผูกพันระหว่างแม่กับลูกของชาวล้านนา ในส่วนภาพ 32 ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “สงบ สะอาด สว่าง” ได้แนวความคิดจากเข้าบวชเป็นสามเณร โดยหากเรามีความสงบ ก็จะสามารถศึกษาพระธรรมให้เกิดความสะอาดและสว่างได้ ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้ใช้รูปแบบทางสถาปัตยกรรมของล้านนา มาใช้ในผลงาน เป็นบรรยากาศของการศึกษาพระธรรมของสามเณรภายในวิหารอย่างล้านนา รวมทั้งเทพทวารบาลที่ประตู ก็มีรูปแบบเป็นศิลปะอย่างล้านนา และในภาพ 33 ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “สงบ” ได้แนวความคิดจากประสบการณ์ของศิลปินเมื่อครั้งศิลปินยังเด็ก ครอบครัวมักจะไปทำบุญกันในวันพระเข้าวัดฟังธรรมกัน ผลงานนี้จึงสื่อถึงความสงบของการรอฟังเทศน์ ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินใช้บรรยากาศของวัด ของการฟังเทศน์ฟังธรรมในล้านนามาสร้างสรรค์

ตาราง 6 ทศวรรษที่ 4 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2552 – พ.ศ.2563 ที่มีเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนา จำนวน 5 ผลงาน

 ภาพ 34 “สโนขาวหลังเขา” สื่อประสม 190 x 140 ซม. ที่มา : สุธิบัตรจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 34 หน้า 26	 ภาพ 35 “จินตนาการจากนิทานพื้นบ้านล้านนา “ยักษ์”” สีสู่ อะคริลิก 150 x 175 ซม. ที่มา : สุธิบัตรจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 32 หน้า 28	 ภาพ 36 “เจ้าเงาะ” สีสู่บนดินสอพอง 150 x 200 ซม. ที่มา : สุธิบัตรจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 33 หน้า 26
 ภาพ 37 “มารผจญ 1” ผสม 150 x 200 ซม. ที่มา : สุธิบัตรจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 36 หน้า 28	 ภาพ 38 “เทวทูต 4” สีสู่อะคริลิก 150 x 200 ซม. ที่มา : สุธิบัตรจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 33 หน้า 18	

ภาพ 34 ดร.กฤษฎาภักดิ์ อินทะสอน (สัมภาษณ์, 3 ธันวาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “สโนขาวหลังเขา” ได้แนวความคิดจากการ์ตูนเรื่องสโนไวท์กับคนแคระทั้ง 7 นำมาสร้างสรรค์ในรูปแบบของจิตรกรรมล้านนา สื่อตัวคนที่ซ่อนอยู่ในของหญิงสาวที่กายานอกดูไม่มีพิษภัย แต่มีบางอย่างซ่อนอยู่ในจิตใจ โดยศิลปินแทนด้วยลูกแอปเปิลที่อาบยาพิษในมือ แสดงการล่อลวงผู้ชายเข้าไปหลังเขาทั้ง 7 คน ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้นำเรื่องราวของการ์ตูนเรื่องสโนไวท์ผสมผสานระหว่างตัวละครกับความเป็นสาวล้านนา โดยใช้ลักษณะของตัวละครในเรื่องมาสร้างสรรค์ผลงาน และแสดงผลงานออกมาในรูปแบบของงานจิตรกรรมอย่างล้านนา

ภาพ 35 และภาพ 36 ในภาพ 35 อาจารย์ทงศักดิ์ ปากหวาน (สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “จินตนาการจากนิทานพื้นบ้านล้านนา “ยักษ์”” ได้แนวความคิดจากนิทานพื้นบ้านเกี่ยวกับยักษ์เรื่องผีโปงดง เป็นกุสโลบายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับกิเลส ตัณหา เพื่อเตือนสติให้คนเราปฏิบัติอยู่บนหลักของศีลธรรม ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ทำผิดศีลธรรม โดยยักษ์เป็นแทนของความโหดร้าย ความน่ากลัวเป็นกุสโลบายของคนโบราณ รวมทั้งศิลปินได้แปลความหมายใหม่โดยใช้คติธรรมมาสร้างสรรค์ผลงาน ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้นำเรื่องราวคำสอนของผู้ใหญ่ในชุมชน หมู่บ้าน เรื่องราวของยักษ์มาเป็นแรงบันดาลใจในสอดแทรกเนื้อหาของคติความเชื่อและหลักธรรมมาแปลความหมายใหม่ สร้างสรรค์เป็นผลงาน และในภาพ 36 อาจารย์ทงศักดิ์ ปากหวาน (สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ผลงาน “เจ้าเงาะ” ศิลปินได้แนวความคิดจากนิทานพื้นบ้าน เรื่องยักษ์เจ้าเงาะ(สังข์ทอง) มาสร้างสรรค์ผลงานในใช้รูปแบบของงานจิตรกรรมไทยแบบประเพณี ผสมผสานรูปแบบงานพื้นบ้านล้านนาและจินตนาการของศิลปิน สะท้อนถึงคติธรรมทางพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของชาวล้านนา ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้นำเรื่องราวจากนิทานพื้นบ้านของล้านนาที่มีการเล่าขานสืบต่อกัน มาสร้างสรรค์เป็นผลงานมีเรื่องราวที่แฝงคติธรรมเป็นกุสโลบายให้ผู้คนอยู่ในศีลธรรม ไม่ทำความชั่ว

ภาพ 37 อาจารย์เนติ พิเคราะห์ (สัมภาษณ์, 22 พฤศจิกายน 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “มารผจญ 1” ได้แนวความคิดจากเรื่องมารผจญ มาจากจินตนาการถึงมารในความคิด ความรู้สึกของศิลปิน ผสมผสานกับเทคนิคที่ศิลปินค้นคว้าและพัฒนาตั้งแต่เมื่อครั้งศิลปินศึกษาปริญญาโท เกิดเป็นความรู้สึกเป็นตัวภาพในจินตนาการ ความประทับใจของศิลปิน

เกี่ยวกับมาร เรื่องราวของกองทัพมารในพุทธประวัติ ดอกบัวบานแทนพระพุทธเจ้า พระแม่ธรณีบีบมวยผล แทนความดีปะทะกับความชั่ว สายน้ำแทนความดีของพระพุทธเจ้าที่มีมหาศาล ความเป็นท้องถิ่นล้านนา ศิลปินได้นำเรื่องราวของพุทธประวัติตอนมารผจญ มาถ่ายทอดเป็นเรื่องราวในแบบของศิลปิน รวมทั้งการนำรูปแบบการแต่งกายอย่างล้านนามาผสมกับพระแม่ธรณีในผลงาน

ภาพ 38 อาจารย์สุรทิน ตาตะนะ (สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2564) ได้ให้สัมภาษณ์ว่าผลงาน “เทวทูต 4” ได้แนวความคิดจากการเดินทางเพื่อศึกษาดูงานที่ประเทศลาว เมืองหลวงพระบาง ในเรื่องศิลปะนิมิต ที่มีความงามอย่างลงตัวในพื้นที่ที่เหมาะสมช่วงระยะการเดินทางจึงทำให้ศิลปินเกิดแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์เรื่องราวที่เกี่ยวกับการเดินทางซึ่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับพุทธประวัติตอน เทวทูต 4 ตอนที่พระพุทธเจ้าพบกับคนแก่ คนเจ็บ คนตาย และนักบวช ซึ่งรูปแบบการจัดองค์ประกอบในผลงานจิตรกรรมศิลปินได้รับจากสมุดข่อย เรื่องไตรภูมิฉบับอยุธยาตอนปลาย กุมารกัณฑ์ ที่มีการจัดวางองค์ประกอบเนื้อเรื่องภาพหลักสวนทางกัน โดยทิศทางของเนื้อหาทั้งสองภาพมีทิศทางตามแนวคิดการหมุนของเวลาตามสังสารวัฏ

สรุปผลการศึกษา

ในงานวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงตีความในแต่ละชิ้นงานจิตรกรรมที่มีเนื้อหาสาระทางท้องถิ่นล้านนา และการวิเคราะห์ทัศนธาตุ (visual element) และหลักการของทัศนศิลป์ (principles of art) เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างทางรูปของผลงานทัศนศิลป์ ตลอดจนเป็นการวิเคราะห์หลักการอ่านภาพ ให้ได้รับสารหรือสาระที่สื่อผ่านทางศิลปะของศิลปินที่ได้รับรางวัลจิตรกรรมบัวหลวง ทั้ง 3 ประเภท (จิตรกรรมไทยแบบประเพณี, จิตรกรรมไทยแนวประเพณี, จิตรกรรมร่วมสมัย) โดยแบ่งเป็น 4 ทศวรรษ จำนวน 38 ผลงาน ผลการศึกษาจึงทราบถึงสุนทรียภาพของทัศนธาตุในงานทัศนศิลป์ออกเป็นรูปธรรมว่า เรื่อง ความสมดุล จังหวะ ทิศทาง ความกลมกลืน การเน้น สัดส่วน โดยความงามที่กล่าวมานั้นผู้ชมสามารถรับรู้ความรู้สึกผ่านทัศนธาตุในเรื่อง เส้น รูปร่างรูปทรง น้ำหนัก สี พื้นผิว บริเวณว่าง ที่สะท้อนจากเทคนิคสีฝุ่น สีอะคริลิก ทองคำเปลว และเทคนิคผสม ผ่านเนื้อหาผลงานโดยสรุปดังต่อไปนี้

ทศวรรษที่ 1 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2517 – พ.ศ.2529 กล่าวได้ว่า เนื้อหาของผลงานจะเกี่ยวข้องกับความมีธรรมะในการดำเนินชีวิต ทำให้ผู้คนมีความสุข ผู้คนมีสมาธิและมีแต่การทำกรรมดี ตลอดจนทำให้สังคมในท้องถิ่นสงบสุข เพราะเนื่องด้วยในช่วงทศวรรษนี้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่การฟื้นฟูเศรษฐกิจด้วยมุ่งการผลิตทางการเกษตร และการกระจายรายได้การมีงานทำสู่ภูมิภาค เพื่อขจัดความยากจนในชนบทและพื้นที่เมืองหลัก จึงทำให้ทศวรรษที่ 1 ของงานจิตรกรรมบัวหลวงนี้ ปรากฏเนื้อหาสาระจำนวน 3 ผลงานดังนี้ ผลงานของผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรสิทธิ์ เสาร์คง ผลงาน “ความสงบ 2” รางวัลที่ 3 จิตรกรรมไทยแบบร่วมสมัย ปีพ.ศ.2526 เนื้อหาที่พบคือ ความสงบสุข ของสมาธิจิตที่แน่วแน่ในบรรยากาศของวัดทางล้านนาที่จินตนาการขึ้นมา / ผลงาน “เปิดโลกเข้าสู่ความสงบ” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2527 เนื้อหาที่พบคือ บรรยากาศความสงบสุข ความสะอาด สมาธิจิตแน่วแน่ / ผลงาน “แสงแห่งธรรมที่พุทธองค์ทรงโปรดแก่สัตว์โลก” รางวัลที่ 2 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2529 เนื้อหาที่พบคือ แสงธรรมแห่ง การละทิ้งความชั่ว ทำแต่ความดี ทำให้จิตใจเบิกบาน ตัดกิเลสออกไป คือ แสงธรรมที่ทุกคนต้องสร้างบารมี

ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2530 – พ.ศ.2539 กล่าวได้ว่า เนื้อหาของผลงานจะเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี อาชีพการทำมาหากิน การเฉลิมฉลองที่จัดงานในวัดเป็นหลัก เนื่องด้วยในทศวรรษนี้ประเทศไทยกำลังพัฒนาฝีมือแรงงานในท้องถิ่น แล้วกำลังเริ่มการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคและชนบท เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ศิลปินในทศวรรษนี้สามารถมีช่องทางการหาความรู้มากขึ้นจึงสามารถเรียนรู้ระดับที่สูงขึ้นในเมืองใหญ่ได้ ทำให้ทศวรรษที่ 2 ของงานจิตรกรรมบัวหลวงนี้ ปรากฏเนื้อหาสาระจำนวน 11 ผลงาน ดังนี้ ผลงานของอาจารย์เกรียงไกร เมืองมูล ผลงาน “แม่ฟ้าหลวง” รางวัลที่ 3 เฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2535 เนื้อหาที่พบคือ วิถีชีวิตชาวล้านนาในชนบท โดยนำเสนอการทอผ้าอาชีพของผู้หญิงชนบทมานำเสนอ / ผลงานของอาจารย์ทรงเดช ทิพย์ทอง ผลงาน “ปอยหลวงวิหาร” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2537 เนื้อหาที่พบคือ งานประเพณีปอยหลวงล้านนา ผลงาน “สรีร์คำ” รางวัลที่ 2 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2539 เนื้อหาที่พบ คือ ความเชื่อการบูชาต้นศรีคำของชาวไทลื้อ / ผลงานของผู้ช่วยศาสตราจารย์เนติกร ชินโย ผลงาน “กลางสายฝน” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบร่วมสมัย พ.ศ.2534 เนื้อหาที่พบคือ จิตรกรรมฝาผนังล้านนาดำเนินการเกี่ยวพาราสีและนำเสนอสถาปัตยกรรมภายใน ผลงาน “ธารา สมารี” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบร่วมสมัย พ.ศ.2537 เนื้อหาที่พบคือ การช่วยเหลือต่อสัตว์โลกและการทำบุญ / ผลงานของอาจารย์ประสงค์ ลือเมือง ผลงาน “ลิขิตสวรรค์” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2530 เนื้อหาที่พบคือ วิถีชีวิตของคนในชนบทอาชีพเกษตรกรกรรมของชาวล้านนา / ผลงานของอาจารย์พรชัย

ใจมา ผลงาน “ปอยหลวง” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2536 เนื้อหาที่พบคือ งานประเพณีปอยหลวง และความทรงจำจากวัยเยาว์ ผลงาน “ปอยน้อย บวชลูกแก้ว” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2537 เนื้อหาที่พบคือ งานประเพณีปอยน้อย งานประเพณีการบวชลูกแก้วของชาวล้านนา และความทรงจำจากวัยเยาว์ ผลงาน “ไตรมาส” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2538 เนื้อหาที่พบคือ งานประเพณีของชาวล้านนาช่วงเข้าพรรษาและความทรงจำจากวัยเยาว์ / ผลงานของอาจารย์พิสิษฐ์ ไชยล่อม ผลงาน “เตรียมงานบุญ” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2539 เนื้อหาที่พบคือ การเตรียมงานบุญ, วิถีชีวิตของชาวล้านนา และความสามัคคีของคนในชนบท / ผลงานของอาจารย์เอกนรินทร์ เชื้องลาว ผลงาน “รูปลักษณ์ใหม่ของสถาปัตยกรรม” รางวัลที่ 2 ประเภทจิตรกรรมไทยร่วมสมัย พ.ศ.2538 เนื้อหาที่พบคือ สถาปัตยกรรมในศาสนสถาน, สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และการทำความดี

ทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2540 – พ.ศ.2551 กล่าวได้ว่า เนื้อหาของผลงานเกิดความหลากหลายขึ้น มีการผสมผสานวัฒนธรรมภาคเหนือภาคกลางเป็นต้น แต่ยังคงพบเนื้อหาของวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมทางล้านนาที่ปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา และยังพบว่า ผลงานปรากฏเนื้อหาเรื่องของพุทธประวัติอยู่หลายชิ้นอีกด้วย เนื่องด้วยในทศวรรษนี้ประเทศไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม โดยมุ่งให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็นตัวช่วยให้คนมีความสุข ในช่วงนี้เกิดวิกฤตทางเศรษฐกิจขึ้นเช่นกัน ก่อให้เกิดการว่างงานและความยากจนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงต้องนำปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” มาใช้นำทางประเทศ เพื่อให้ประเทศดำรงอยู่อย่างมั่นคงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ที่กล่าวมาทำให้ทศวรรษที่ 3 ของงานจิตรกรรมบัวหลวงนี้ ปรากฏเนื้อหาสาระจำนวน 19 ผลงานดังนี้ / ผลงานของอาจารย์เกรียงไกร เมืองมูล ผลงาน “ปีใหม่หมูเฮา” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2540 เนื้อหาที่พบคือ ผู้คนจำนวนมากจากงานประเพณีวันลอยกระทง ผลงาน “ศรัทธา” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2541 เนื้อหาที่พบคือ ความศรัทธาในงานประเพณีของชาวล้านนา / ผลงานของอาจารย์ทงศักดิ์ ปากหวาน ผลงาน “จินตนาการจากวิถีชีวิตและคติพื้นบ้านล้านนา 1” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2550 เนื้อหาที่พบคือ ตำนานนิทานพื้นบ้านล้านนาเรื่อง “เวียงหนองล่อง” / ผลงานของอาจารย์ทรงเดช ทิพย์ทอง ผลงาน “วัดไผ่หินแก้วช้างยืน” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ. 2541 เนื้อหาที่พบคือ สถาปัตยกรรมล้านนา / ผลงานของอาจารย์พรมมา อินยาศรี ผลงาน “โลหะปราสาทล้านนา” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2540 เนื้อหาที่พบคือ สถาปัตยกรรมปราสาทล้านนา ผลงาน “ทางแห่งพลังศรัทธา หมายเลข 1” รางวัลที่ 2 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2543 เนื้อหาที่พบคือ สถาปัตยกรรมล้านนา / ผลงานของอาจารย์ลิขิต นิสิตนาการ ผลงาน “ช้างเอราวัณ” รางวัลที่ 2 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2548 เนื้อหาที่พบคือ สัตว์หิมพานต์ตามคติล้านนา ผลงาน “พระโมคคัลลาน์ปราบพญานาคันโทปันนั” รางวัลที่ 2 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2549 เนื้อหาที่พบคือ พุทธประวัติ และการสักขาลายของชาวล้านนา ผลงาน “พุทธภูมิ” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2549 เนื้อหาที่พบคือ ไตรภูมิ ได้แก่ โลกสวรรค์ โลกมนุษย์ นรก และการสักขาลายของชาวล้านนา / ผลงานของรองศาสตราจารย์ลิกร มาแก้ว ผลงาน “พระพุทธเจ้าเปิดโลก” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2544 เนื้อหาที่พบคือ พระพุทธรูป,พุทธประวัติ ล้านนา / ผลงานของอาจารย์ธัญพิสิษฐ์ แสนจันทร์ ผลงาน “อุ่น อิม” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ. 2543 เนื้อหาที่พบคือ วิถีชีวิตของชาวนาในล้านนา / ผลงานของอาจารย์สุทิน ปัญญาแดง ผลงาน “ล่องสะเปาจาวเวียงละกอน” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2541 เนื้อหาที่พบคือ ประเพณีแห่สะเปา / ผลงานของอาจารย์สุรทิน ตาตะนะ ผลงาน “เสด็จจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2549 เนื้อหาที่พบคือ การผสมผสานจิตรกรรมฝาผนังแบบภาคกลางกับงานจิตรกรรมของล้านนา ผลงาน “मारผจญ” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2550 เนื้อหาที่พบคือ การผสมผสานจิตรกรรมฝาผนังแบบภาคกลางกับงานจิตรกรรมของล้านนา ผลงาน “ธิดาพญามาร หมายเลข 1” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2551 เนื้อหาที่พบคือ การผสมผสานจิตรกรรมฝาผนังแบบภาคกลางกับงานจิตรกรรมของล้านนา / ผลงานของอาจารย์สุวรรณ ละม่อม ผลงาน “รูปลักษณ์แห่งศรัทธา” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2543 เนื้อหาที่พบคือ สถาปัตยกรรมล้านนา / ผลงานของอาจารย์อนันท์ ราชวังอินทร์ ผลงาน “สิ่งจูงใจ” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2540 เนื้อหาที่พบคือ วิถีชีวิต,เพลงกล่อมเด็กชาวล้านนา ผลงาน “สงบ สะอาด สว่าง” รางวัลที่ 2 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2541 เนื้อหาที่พบคือ วิถีชีวิต,การทำบุญฟังเทศน์ของล้านนา ผลงาน “สงบ” รางวัลที่ 1 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ. 2542 เนื้อหาที่พบคือ วิถีชีวิต,การศึกษาธรรมของสามเณรของล้านนา

ทศวรรษที่ 4 จิตรกรรมบัวหลวง พ.ศ.2552 – พ.ศ.2563 กล่าวได้ว่า เนื้อหาของผลงานมีความหลากหลาย มีการผสมผสานวัฒนธรรม เกิดความร่วมสมัยขึ้นอย่างยิ่งในผลงาน เนื่องด้วยในทศวรรษนี้ประเทศไทยยังอยู่ยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของคนในสังคมไทย ทำให้การหาข้อมูลสะดวกขึ้นและได้รับความรู้รวมถึงประสบการณ์ที่กว้างขึ้น ศิลปินจึงมีความประทับใจที่หลากหลาย มีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งประเทศไทยในทศวรรษนี้ก็มีวิสัยทัศน์ลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงให้สังคมอยู่ได้อย่างมีความสุข พร้อมกับการยึดหลัก “เศรษฐกิจพอเพียง” ที่กล่าวมาทำให้ทศวรรษที่ 4 ของงานจิตรกรรมบัวหลวงนี้ ปรากฏเนื้อหาสาระจำนวน 5 ผลงาน / ผลงานของ ดร.กฤษฎางค์ อิ่นทะสอน ผลงาน “สโนขาวหลังเขา” รางวัลที่ 2 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2555 เนื้อหาที่พบคือ หญิงสาวลำนานาผสมผสานนิทานเรื่อง สโนไวท์ / ผลงานของอาจารย์ทงศักดิ์ ปากหวาน ผลงาน “จินตนาการจากนิทานพื้นบ้านลำนานา “ยักษ์”” รางวัลที่ 2 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2553 เนื้อหาที่พบคือ นิทานพื้นบ้านลำนานา เรื่องยักษ์ ผลงาน “เจ้าเงาะ” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2554 เนื้อหาที่พบคือ นิทานพื้นบ้านลำนานา เรื่องเจ้าเงาะ (สังข์ทอง) / ผลงานของอาจารย์เนติ พิเคราะห์ ผลงาน “มารผจญ 1” รางวัลที่ 3 ประเภทจิตรกรรมไทยแนวประเพณี พ.ศ.2557 เนื้อหาที่พบคือ พุทธประวัติ / ผลงานของอาจารย์สุรทิน ตาตะนะ ผลงาน “เทวทูต 4” รางวัลที่ 2 ประเภทจิตรกรรมไทยแบบประเพณี พ.ศ.2554 เนื้อหาที่พบคือ การผสมผสานจิตรกรรมฝาผนังแบบภาคกลางกับงานจิตรกรรมของลำนานา

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับทุนอุดหนุนงานวิจัยและวิจัยสร้างสรรค์ จากงบประมาณเงินรายได้ คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ประจำปีงบประมาณ 2564 การวิจัยในครั้งนี้สำเร็จไปด้วยดี ขอขอบพระคุณสำนักงานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ขอขอบพระคุณมูลนิธิบัวหลวง และขอขอบพระคุณศิลปินที่สมัครใจในการให้สัมภาษณ์ดังรายชื่อต่อไปนี้ ผศ.สุรสิทธิ์ เสาวคง, อ.เกรียงไกร เมืองมูล, อ.ทรงเดช ทิพย์ทอง, ผศ.เนติกร ชินโย, อ.ประสงค์ ลือเมือง, อ.พรชัย ใจมา, อ.พิสิษฐ์ ไชยล้อม, อ.เอกรินทร์ เชื้องลาว, อ.ทงศักดิ์ ปากหวาน, อ.พรมมา อินยาศรี, อ.ลิขิต นิสีทนาการ, รศ.ลิขิต มาแก้ว, อ.ธัญพิสิษฐ์ แสนจันทร์, อ.สุทิน ปัญญาแดง, อ.สุรทิน ตาตะนะ, อ.สุวรรณ ละม่อม, อ.อานันท์ ราชวังอินทร์, ดร.กฤษฎางค์ อิ่นทะสอน, อ.เนติ พิเคราะห์ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎางค์ อิ่นทะสอน. ศิลปิน. (3 ธันวาคม 2564). สัมภาษณ์.

เกรียงไกร เมืองมูล. ศิลปิน. (29 ตุลาคม 2564). สัมภาษณ์.

กำจร สุนพงษ์ศรี. (2556). *สุนทรียศาสตร์ หลักปรัชญาศิลปะ ทฤษฎีทัศนศิลป์ ศิลปวิจารณ์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บริษัท วีพริ้นท์จำกัด,

ทงศักดิ์ ปากหวาน. ศิลปิน. (28 ตุลาคม). สัมภาษณ์.

ทรงเดช ทิพย์ทอง. ศิลปิน. (17 ตุลาคม 2564). สัมภาษณ์.

ธัญพิสิษฐ์ แสนจันทร์. ศิลปิน. (29 ตุลาคม 2564). สัมภาษณ์.

เนติ พิเคราะห์. ศิลปิน. (22 พฤศจิกายน 2564). สัมภาษณ์.

เนติกร ชินโย. ศิลปิน. (11 กันยายน 2564). สัมภาษณ์.

ประสงค์ ลือเมือง. ศิลปิน. (24 กันยายน 2564). สัมภาษณ์.

พรชัย ไจมา. ศิลปิน. (2 ตุลาคม 2564). สัมภาษณ์.

พรมมา อินยาศรี. ศิลปิน. (19 ตุลาคม 2564). สัมภาษณ์.

พิสิษฐ์ ไชยล้อม. ศิลปิน. (12 ตุลาคม 2564). สัมภาษณ์.

มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ. (2553). นิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 32 พุทธศักราช 2553. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ.

มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ. (2554). นิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 33 พุทธศักราช 2554. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ.

มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ. (2555). นิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 34 พุทธศักราช 2555. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ.

มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ. (2557). นิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 36 พุทธศักราช 2557. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ.

มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ. (2559). นิทรรศการจิตรกรรมบัวหลวง ครั้งที่ 38 พุทธศักราช 2559. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ.

มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ. (2551). ทศวรรษที่ 1 จิตรกรรมบัวหลวง. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ.

มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ. (2553). ทศวรรษที่ 2 จิตรกรรมบัวหลวง. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ.

มูลนิธิธนาคารกรุงเทพ. (2555). ทศวรรษที่ 3 จิตรกรรมบัวหลวง. กรุงเทพฯ: ธนาคารกรุงเทพ.

ลิขิต นิสีทนาการ. ศิลปิน. (8 พฤศจิกายน 2564). สัมภาษณ์.

ลิปกร มาแก้ว. ศิลปิน. (2 ธันวาคม 2564). สัมภาษณ์.

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2539). ศิลปศึกษา (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮาส์.

สุชาติ เถาทอง. (2559). ศิลปะวิจัย สร้างวิชาการแบบการปฏิบัติสร้างสรรค์ศิลปะ. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.

สุรพล ดำริห์กุล. (2561). ประวัติศาสตร์และศิลปะล้านนา. นนทบุรี: เมืองโบราณ.

สุทิน ปัญญาแดง. ศิลปิน. (20 ตุลาคม 2564). สัมภาษณ์.

สุรทิน ตาตะนะ. ศิลปิน. (20 ตุลาคม 2564). สัมภาษณ์.

สุรสิทธิ์ เสาวคง. ศิลปิน. (20 กันยายน 2564). สัมภาษณ์.

สุวรรณ ละม่อม. ศิลปิน. (13 ตุลาคม 2564). สัมภาษณ์.

อานันท์ ราชวังอินทร์. ศิลปิน. (23 พฤศจิกายน 2564). สัมภาษณ์.

เอกนรินทร์ เชื้องลาว. ศิลปิน. (1 ตุลาคม 2564). สัมภาษณ์.

Mittler, G.A. (1986). **Art in Focus**. Illinois: Bannett & Macknight Publishing Company.

_____. (1980). **A Critical Inquiry in Art Criticism**. Bloomington: Indiana niversity press.